

ข้าวตำพระสัตโล

เอกสารสมุนไพร

กรมแพทย์แผนไทย กระทรวงสาธารณสุข

ISBN 974-682-050-8

ถั่วท่าพระสไตโล

ลิขสิทธิ์

กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

จัดพิมพ์โดย

กองปศุสัตว์สัมพันธ์ กรมปศุสัตว์

ถนนพญาไท กรุงเทพฯ 10400

โทร. 0-2653-4493, 0-2653-4444 ต่อ 2431

โทรสาร 0-2653-4934

พิมพ์ที่

โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด

79 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2545 จำนวน 20,000 เล่ม

ผู้เรียบเรียง

นายจิระวัชร เข้มสวัสดิ์

นางฉายแสง ไผ่แก้ว

นางเกียรติสุรักษ์ โภคสวัสดิ์

นายวิรัช สุขสราญ

นายเกียรติศักดิ์ กล้าเอม

นายอรรค์ศักดิ์ พลบำรุง

นายวีระศักดิ์ จิโนแสง

นางสาวจุรีรัตน์ สัจจิตานนท์

กองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

โทร. 0-2653-4491, 0-2653-4444 ต่อ 3441, 3442

โครงการพัฒนาธุรกิจโคนม

กิจกรรมนาหญ้าและพัฒนาอาชีพผลิตเสบียงสัตว์เพื่อการจำหน่าย

คำนำ

การเลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลดีหรือประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญขึ้นอยู่กับตัวเกษตรกรเอง ที่ต้องเอาใจใส่ดูแลสัตว์เลี้ยงเป็นอย่างดี การเลี้ยงสัตว์นอกจากต้องมีพันธุ์สัตว์ และสุขภาพสัตว์ที่ดีแล้ว อาหารที่ใช้เลี้ยงนับได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเนื่องจากต้นทุนส่วนใหญ่มากกว่า 60 เปอร์เซ็นต์ เป็นค่าอาหาร ดังนั้นเกษตรกรที่รู้จักเลือกใช้อาหารที่ดี ราคาถูก จะช่วยลดต้นทุนการเลี้ยงสัตว์ได้มาก

สำหรับโคเนื้อ โคนม กระบือ แพะ แกะ ซึ่งเป็นสัตว์เคี้ยวเอื้อง อาหารหลักที่ใช้เลี้ยงส่วนใหญ่จะเป็นอาหารหยาบ หรือพืชอาหารสัตว์ โดยทั่วไปการปลูกพืชอาหารสัตว์ให้ได้ผลดีจำเป็นต้องพิจารณาเลือกชนิดของพืชให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้จะเป็นการนำเสนอและแนะนำวิธีการปลูกและการใช้ประโยชน์ของถั่วท่าพระสไคโล เพื่อเป็นแนวทางให้เกษตรกรปลูกสำหรับใช้เลี้ยงสัตว์และผลิตเสบียงสัตว์จำหน่ายต่อไป

กรมปศุสัตว์

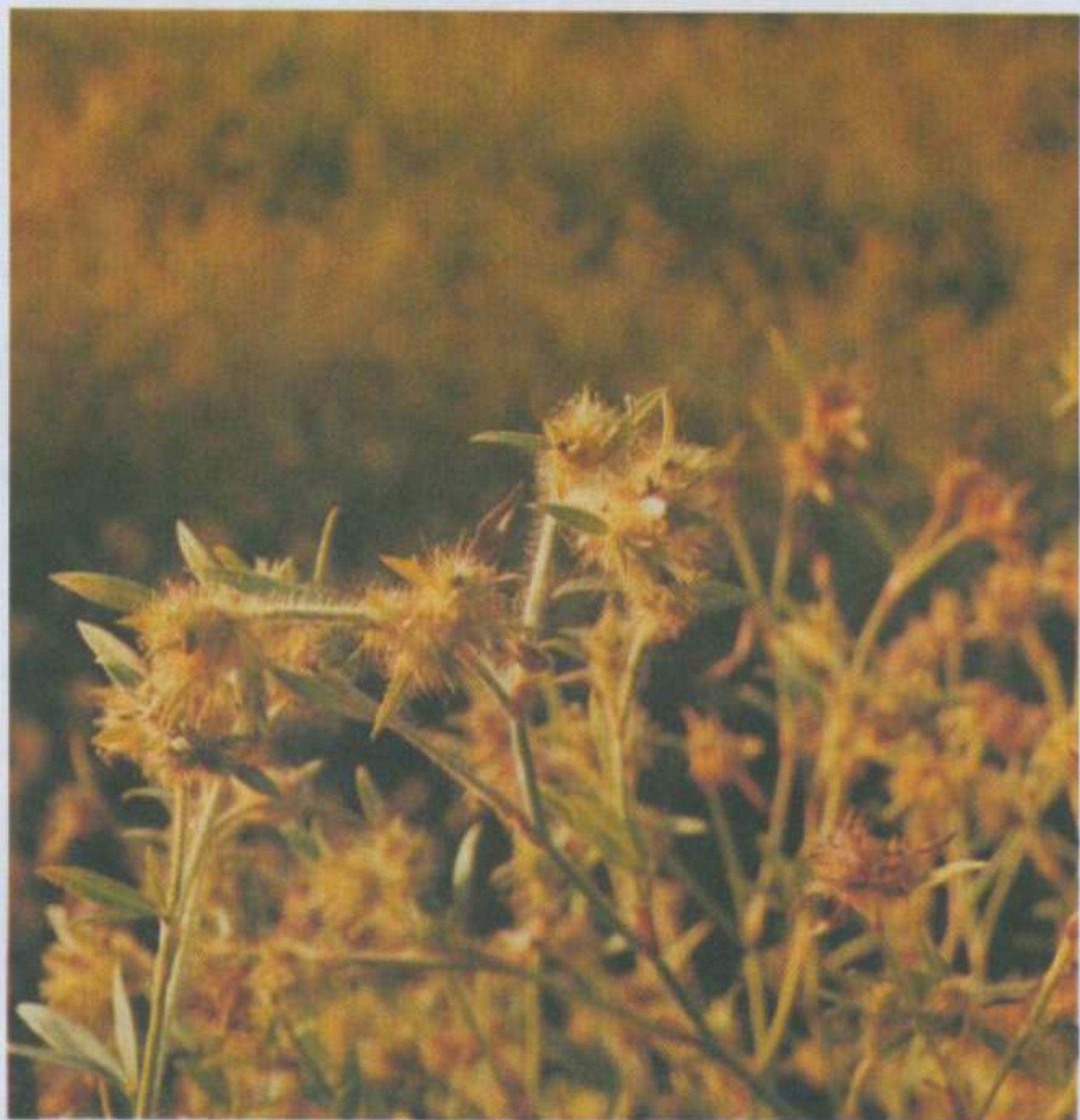
สารบัญ

	หน้า
ถั่วทำพระสไคโล	1
ช่วงเวลาปลูก	2
การเตรียมดิน	2
การจัดการเมล็ดพันธุ์	3
การปลูก	3
การใส่ปุ๋ย	6
การกำจัดวัชพืช	6
ต้นทุนการผลิต	7
การใช้ประโยชน์	7
- การใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบ	9
- การใช้ผสมในสูตรอาหารชั้น	13
การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วทำพระสไคโล	14
สถานที่จำหน่ายพันธุ์พืชอาหารสัตว์ของกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์	19

ถั่วท่าพระสไตโล

ถั่วท่าพระสไตโล (*Stylosanthes guianensis* CIAT 184) เป็นถั่วที่มีอายุ 2-3 ปี ทรงพุ่มตั้งตรง สูงประมาณ 1 เมตร มีกิ่งแขนงหนาแน่น มีลำต้นและระบบรากแข็งแรง ลำต้นมีขน ใบประกอบด้วย 3 ใบย่อย ลักษณะยาวและแคบ ปลายใบแหลม ช่อดอกอยู่รวมเป็นกระจุก มีขน กลีบดอกมีสีเหลือง ใน 1 ฝักมีเมล็ด 1 เมล็ด เมล็ดแก่มีสีน้ำตาล ถั่วท่าพระสไตโลสามารถเจริญเติบโตได้ในดินหลายชนิด ปรับตัวได้ดีในดินทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และค่อนข้างเป็นกรด ทนต่อความแห้งแล้งได้ดีให้ผลผลิตได้ในช่วงฤดูแล้ง แต่ไม่ทนต่อน้ำท่วมขัง เป็นถั่วที่ให้ผลผลิตพืชอาหารสัตว์สูงและตัดเมล็ดได้ดี

ดอกถั่วท่าพระสไตโล

ช่วงเวลาปลูก

ควรปลูกในช่วงต้นฤดูฝน คือ เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม ต้นถั่วจะได้เจริญเติบโตในส่วนของราก ลำต้น และใบได้เต็มที่ ถ้าปลูกช้า ต้นถั่วจะมีระยะเวลาสำหรับการเจริญเติบโตน้อย เนื่องจากถั่วท่าพระสไตโลจะออกดอกในช่วงต้นเดือนตุลาคมเป็นต้นไป ต้นถั่วจะชะงักการเจริญเติบโต ทำให้ได้ผลผลิตพืชอาหารสัตว์ต่ำ

การเตรียมดิน

ควรเป็นพื้นที่ดอน น้ำไม่ท่วมขัง เริ่มเตรียมดินเมื่อฝนตกครั้งแรก ในช่วงต้นฤดูฝนประมาณเดือนเมษายน ขณะที่ดินมีความชื้นเหมาะสมหรือหน้าดินมีความชื้นลึกประมาณ 30 เซนติเมตร โดยไถบุกเบิก เพื่อกลับหน้าดิน และกำจัดวัชพืชที่ปกคลุมดินอยู่ ปลอบทิ้งไว้ 3-4 สัปดาห์ หลังจากนั้นไถพรวน อีก 1-2 ครั้ง ให้ดินละเอียดร่วนซุย

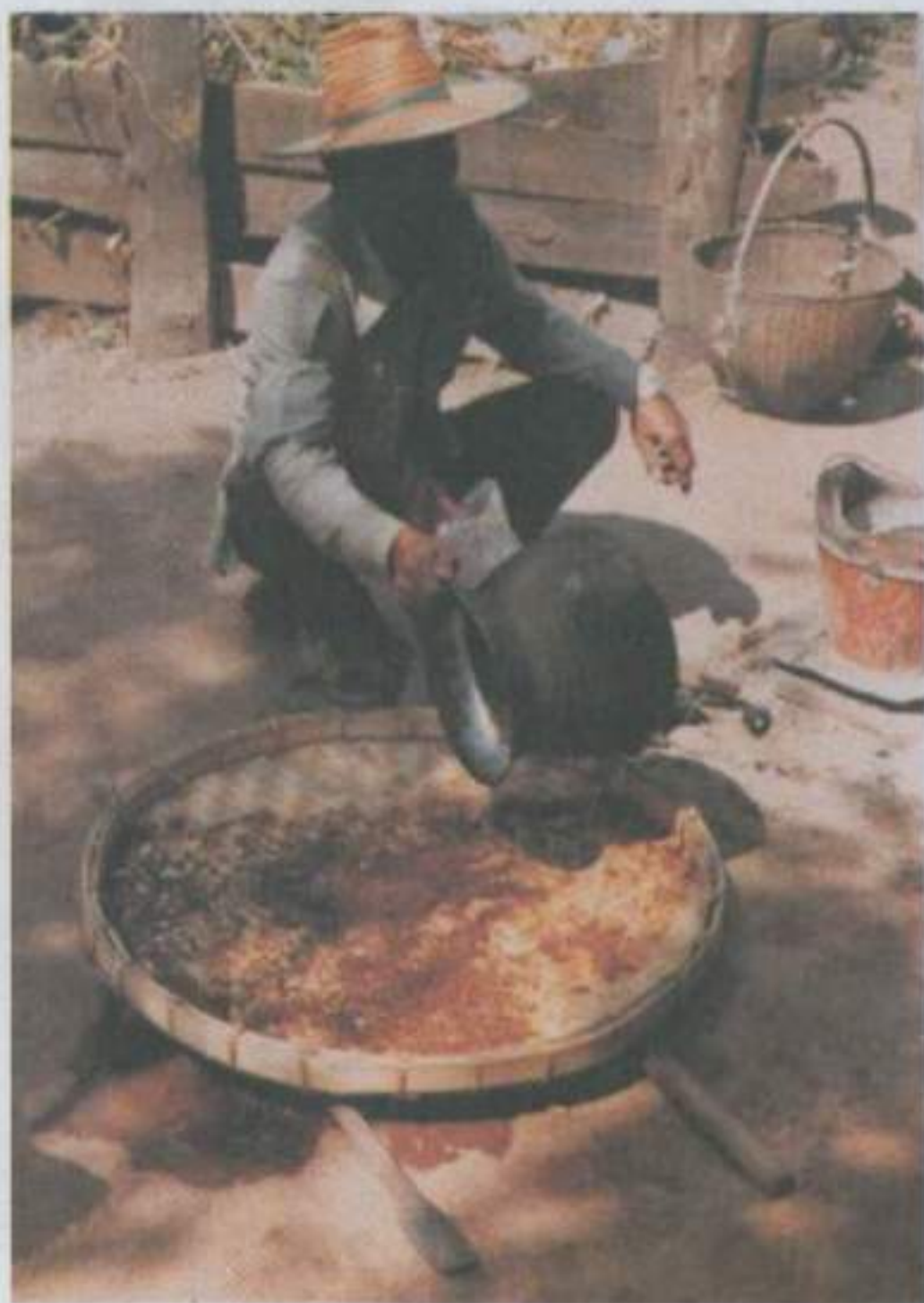
ไถพรวน 2-3 ครั้ง ให้ดินละเอียดร่วนซุย

การจัดหาเมล็ดพันธุ์

เมล็ดพันธุ์ถั่วท่าพระสไตโลควรซื้อเมล็ดพันธุ์ที่ผ่านการรับรองคุณภาพจากแหล่งที่เชื่อถือได้ เช่น จากกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์ จะได้เมล็ดพันธุ์ที่คุณภาพดี มีความบริสุทธิ์ไม่ต่ำกว่า 80 เปอร์เซ็นต์ และมีความงอกไม่ต่ำ 50 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งสามารถส่งจองล่วงหน้าได้ที่ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ และสถานีอาหารสัตว์ได้ทั่วประเทศ ตามรายละเอียดท้ายเล่ม โดยเปิดรับจองระหว่างเดือนมกราคม-มีนาคม และรับเมล็ดพันธุ์ได้ตั้งแต่เดือนเมษายนเป็นต้นไป

การปลูก

ปลูกได้ 2 วิธีคือ การโรยเป็นแถวระยะระหว่างแถวกว้างประมาณ 30 เซนติเมตร หรือหว่านทั่วทั้งแปลงโดยใช้อัตราเมล็ด 2 กิโลกรัมต่อไร่ ก่อนปลูกต้องนำเมล็ดไปแช่ในน้ำร้อนอุณหภูมิ 80 องศาเซลเซียส นาน 5 นาที แล้วผึ่งเมล็ดให้แห้ง เพื่อเร่งความงอก

การเร่งความงอกของเมล็ดถั่วท่าพระสไตโล

การปลูกถั่วท่าพระสไตโลเป็นแถว

การปลูกถั่วท่าพระสไตโลโดยการหว่านเมล็ดทิ้งแปลง

การใส่ปุ๋ย

ใส่ปุ๋ยเคมี สูตร 12-24-12 หรือ อัตรา 50 กิโลกรัมต่อไร่ เป็นปุ๋ยรองพื้น แต่ถ้าหากดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ควรใส่ปุ๋ยเพิ่มขึ้นตามความเหมาะสม และ อาจใส่ปุ๋ยคอกร่วมด้วย เพื่อเพิ่มอินทรีย์วัตถุในดิน

การกำจัดวัชพืช

กำจัดวัชพืชครั้งแรกเมื่อต้นถั่วอายุประมาณ 3-4 สัปดาห์ หลังปลูก และอาจมีการกำจัดวัชพืชอีกตามความจำเป็นหากพบว่ามีวัชพืชหนาแน่น

การกำจัดวัชพืชในแปลงถั่วท่าพระสไตโลด้วยแรงงานคน

ต้นทุนการผลิต

การปลูกถั่วท่าพระสไตโล 1 ไร่ จะเสียค่าใช้จ่ายในการผลิต ดังนี้

รายการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2
1. ค่าจ้างเหมาเตรียมดิน(บาทต่อไร่)	400	-
2. ค่าวัสดุ		
ค่าปุ๋ย	450	450
เมล็ดพันธุ์	120	-
3. ค่าแรงงาน (บาทต่อไร่)		
ปลูก	120	-
กำจัดวัชพืช	200	-
เก็บเกี่ยว	1,000	1,000
4. ต้นทุนทั้งหมด (บาทต่อไร่)	2,290	1,450
5. ผลผลิตน้ำหนักแห้งเฉลี่ย (กิโลกรัมต่อไร่)	2,000	2,000
6. ต้นทุนการผลิต (บาทต่อไร่)	1.15	0.73

ที่มา : ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ขอนแก่น, 2545

การใช้ประโยชน์

เริ่มตัดใช้ประโยชน์ครั้งแรกเมื่ออายุประมาณ 70-90 วันหลังปลูก แล้วตัดครั้งต่อไปทุกๆ 45-60 วัน โดยตัดสูงจากพื้นประมาณ 20 เซนติเมตร โดยทั่วไปให้ผลผลิตน้ำหนักแห้งปีละ 1.5-2.5 ตันต่อไร่ ถั่วท่าพระสไตโล ที่ตัดทุก 45 วัน มีโปรตีน 16-20 เปอร์เซ็นต์ เยื่อใย ADF ประมาณ 41 เปอร์เซ็นต์ และเยื่อใย NDF 51 เปอร์เซ็นต์ โดยให้ผลผลิตและคุณภาพทางอาหารสูงในช่วงฤดูฝน (มิถุนายนถึงตุลาคม) หลังจากนั้นผลผลิตจะ

ลดลงในช่วงฤดูแล้งแต่ถ้ามีการให้น้ำหรือในพื้นที่ที่มีการกระจายตัวของฝนดี เช่น ในภาคใต้ จะให้ผลผลิตค่อนข้างสม่ำเสมอตลอดปี ถั่วท่าพระสไตโลนำไปใช้ประโยชน์ได้ในรูปของอาหารหยาบและใช้ผสมในสูตรอาหารชั้น

ถั่วท่าพระสไตโลอายุประมาณ 45 วัน สามารถตัดนำไปใช้ประโยชน์ได้

การใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบ

การใช้เป็นแหล่งอาหารหยาบ ให้สัตว์กินได้หลายรูปแบบทั้งในสภาพถั่วสด โดยอาจตัดสดมาให้กินในคอก หรือปล่อยแทะเล็มก็ได้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้ในรูปแบบถั่วแห้งหรือถั่วหมักก็ได้ โดยให้กินได้อย่างเต็มที่ แต่ควรมีการให้หญ้าแห้งหรือหญ้าสดร่วมด้วยอย่างน้อย 10 เปอร์เซ็นต์ ของวัตถุแห้งที่กินได้ เพื่อช่วยเพิ่มเชื้อใยให้พอกับความต้องการของสัตว์

- การตัดสด

อาจใช้เคียว หรือเครื่องตัดหญ้าแบบสะพายไหล่ การตัดสดใช้เลี้ยงสัตว์ในช่วงฤดูฝน บางครั้งให้ผลผลิตสูงเกินความต้องการของสัตว์ ควรมีการสำรองอาหารไว้ใช้ในช่วงแล้ง

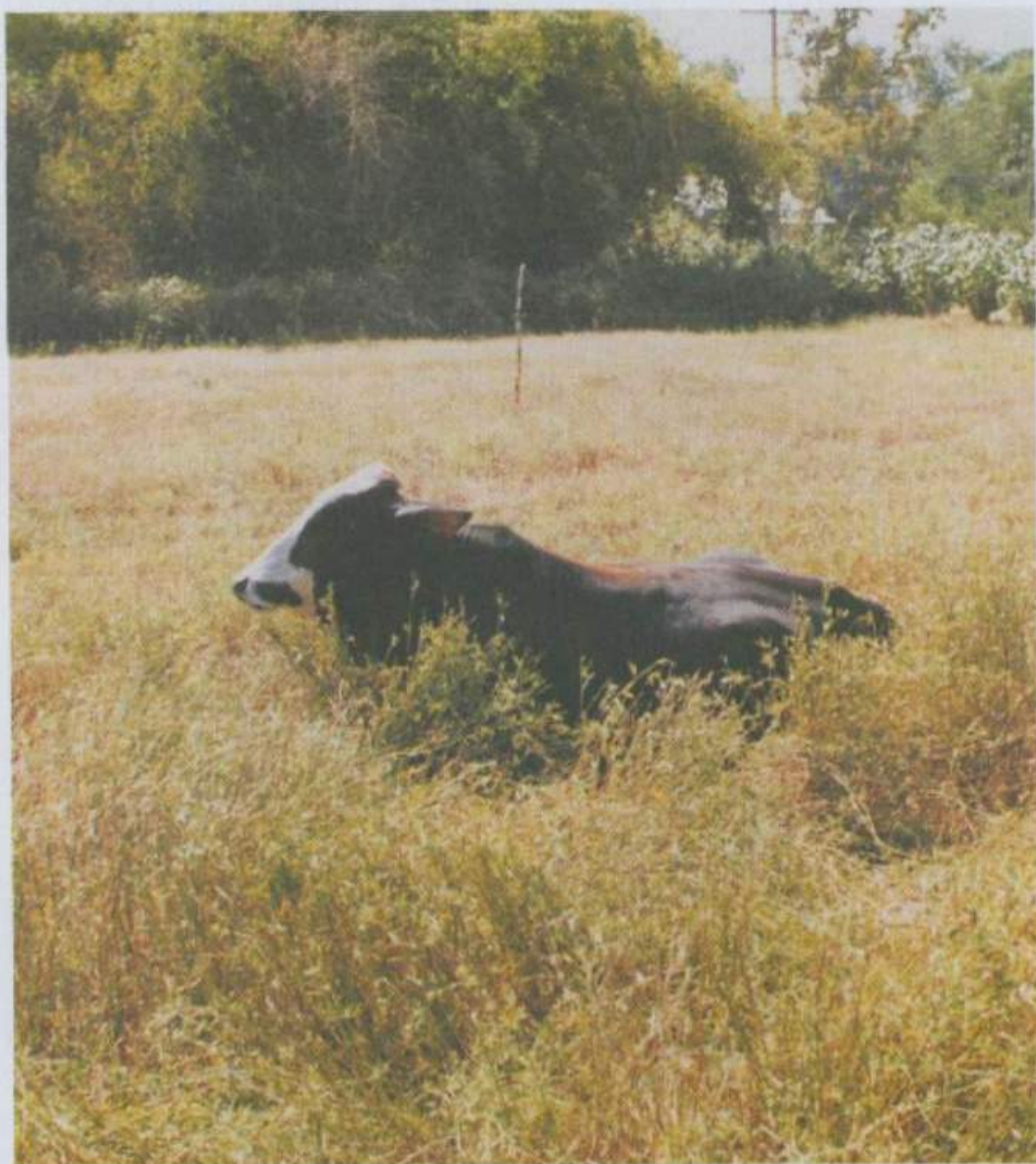

การนำถั่วท่าพระสไคโลไปเลี้ยงโคนม

สถานีอาหารสัตว์พัทลุงได้การใช้หญ้ารูชีร่วมกับถั่วท่าพระสไคโล คัดสด เลียงโค พันธุ์ชาร์เบรย์ (ตาก 1) เพศผู้ จำนวน 3 ตัว ในพื้นที่ 6 ไร่ แบ่งเป็น หญ้ารูชี 4 ไร่ ถั่วท่าพระสไคโล 2 ไร่ ให้โคกินหญ้ารูชีวันละ 30 กิโลกรัมต่อตัว และให้กินถั่วท่าพระสไคโลวันละ 10 กิโลกรัมต่อตัว ปรากฏว่า โคได้วันละ 730 กรัม

- การปล่อยสัตว์แทะเล็ม

สถานีอาหารสัตว์เชียงใหม่ จ.มหาสารคาม ปลูกลำไยท่าพระสไตโล และหญ้ากินนีสีม่วง อย่างละ 3 ไร่ เลี้ยงโคพันธุ์บราห์มัน เพศผู้ จำนวน 3 ตัว โดยแบ่งแปลงหญ้าออกเป็น 30 แปลงย่อย ปล่อยโคแทะเล็มหมุนเวียนวันละ 1 แปลง ปรากฏว่าโคมีน้ำหนักเพิ่มวันละ 420 กรัม

การปล่อยสัตว์แทะเล็มในแปลงลำไยท่าพระสไตโล

- ถั่วหมัก

จากรายงานของศูนย์วิจัยอาหารสัตว์สระแก้ว การใช้ถั่วทำพระสไตโลหมักเป็นอาหารหยาบร่วมกับอาหารข้น (โปรตีน 11 เปอร์เซ็นต์) ในสัดส่วน 40 : 60 ขุนโคพันธุ์กบินทร์บุรี ที่น้ำหนักเริ่มขุน 360 กิโลกรัม ขุนเป็นระยะเวลา 3 เดือนครึ่ง ปรากฏว่าโคโคได้วันละ 1,333 กรัม

นอกจากนี้ยังมีการนำไปขุนลูกโคนมเพศผู้ที่น้ำหนักเริ่มขุน 140 กิโลกรัม โดยใช้ถั่วทำพระสไตโลหมักเป็นอาหารหยาบร่วมกับอาหารข้น (โปรตีน 13 เปอร์เซ็นต์) ในสัดส่วน 60 : 40 ขุนเป็นระยะเวลา 4 เดือน ปรากฏว่าโคโคได้วันละ 631 กรัม

การนำถั่วทำพระสไตโลหมักไปเลี้ยงโคเนื้อ

การใช้ผสมในสูตรอาหารชั้น

ในโคสามารถใช้ถั่วทำพระสไตโลแห้ง เป็นแหล่งโปรตีนจากพืชได้
ประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ ในสูตรอาหารโค

สำหรับในเป็ดและไก่ โดยทั่วไปสามารถใช้ถั่วทำพระสไตโลเป็นส่วน
ประกอบในสูตรอาหารได้ประมาณ 5 เปอร์เซ็นต์

การนำถั่วทำพระสไตโลไปผสมในสูตรอาหารเลี้ยงเป็ด และไก่

การผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วทำพระสไคโล

การเลือกพื้นที่ปลูก

เมล็ดถั่วทำพระสไคโลที่แก่จะร่วงลงดิน การเก็บเกี่ยวเมล็ดถั่วทำพระสไคโลส่วนหนึ่งต้องกวาดเมล็ดจากพื้นดิน จึงจำเป็นต้องเลือกพื้นที่ให้เหมาะสมสำหรับการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่ว กล่าวคือต้องเป็นพื้นที่ดินดอนมีการระบายน้ำดี เป็นดินร่วนปนทราย เมื่อดินแห้งหน้าดินจะไม่แตกกระแหว่งเป็นร่อง และต้องไม่เป็นดินลูกรังหิ่อมิเศษหิน กรวด ถ่าน หรือเศษไม้ขนาดเล็กปะปนอยู่ในพื้นที่ เพราะจะทำให้ทำความสะอาดเมล็ดได้ยาก

การเตรียมพื้นที่

การเตรียมดินสำหรับปลูกถั่วทำพระสไคโลเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ เช่นเดียวกับการปลูกเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์ แต่ต้องมีความปราณีตมากกว่า และมีการปรับหน้าดินให้ราบเรียบสม่ำเสมอ พร้อมทั้งกำจัดวัชพืชโดยเฉพาะกระเพราป่า สาบเสือ ขัดมอน ไม้ราบหนาม กระดมใบ และหญ้าคอมมิวนิสต์ เพราะหญ้าเหล่านี้มีขนาดเมล็ดใกล้เคียงกับถั่วทำพระสไคโล ถ้ามีเมล็ดวัชพืชปะปนเข้ามา จะทำความสะอาดเมล็ดถั่วทำพระสไคโลได้ยากขึ้น

การปลูก

ก่อนปลูกต้องเร่งความงอกของเมล็ด เช่นเดียวกับการปลูกถั่วทำพระสไคโล เพื่อใช้เลี้ยงสัตว์แล้วจึงหยอดเมล็ดถั่วเป็นแถว มีระยะห่างระหว่างแถว 75-100 เซนติเมตร ใช้เมล็ดพันธุ์อัตราประมาณ 1 กิโลกรัมต่อไร่ และควรปลูกถั่วทำพระสไคโลในคอนตันฤดูฝน คือเดือนพฤษภาคมถึงกรกฎาคม ถ้าปลูกช้ากว่านี้จะได้ผลผลิตเมล็ดลดลง

การใส่ปุ๋ย

การปลูกถั่วทำพระสไคโลเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ในดินร่วนปนทราย-ดินทราย ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำถ้าจะให้ได้ดี ควรใส่ปุ๋ยคอก และใส่ปุ๋ยฟอสฟอรัสในรูปของปุ๋ยทริปเปิลซูเปอร์ฟอสเฟต (0-46-0) อัตรา 20 กิโลกรัม

ต่อไร่ สำหรับในดินทรายเพื่อหยาบ อาจจะขาดธาตุโพแทสเซียม แคลเซียม และซัลเฟอร์ จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยโพแทสเซียมคลอไรด์ (0-0-60) และยิปซัม (CaSO_4) ร่วมด้วยในอัตรา 10 และ 20 กิโลกรัมต่อไร่ตามลำดับ

การกำจัดวัชพืช

ทำการกำจัดวัชพืชครั้งแรกเมื่อถั่วอายุ 3-4 สัปดาห์ และกำจัดวัชพืช ครั้งที่ 2 หลังจากครั้งแรก 2 เดือน

การกวาดเก็บเมล็ดถั่วท่าพระสไคโลจากพื้นดิน

การเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์

ถั่วท่าพระสไคโลเริ่มออกดอกในเดือนพฤศจิกายน และเมล็ดที่สุกแก่เต็มที่จะร่วงหล่นลงดิน ประมาณปลายเดือนมกราคมของปีถัดไป เมื่อเมล็ดร่วงเกือบหมดจึงเริ่มเก็บเกี่ยวเมล็ดพันธุ์ โดยตัดต้นถั่วชิดดิน นำต้นถั่วไปวางกองสุมไว้ในแปลงและเคาะเมล็ดพันธุ์ที่ค้างอยู่ในช่อดอกให้ร่วงลงดิน จากนั้น กวาดเมล็ดที่พื้นมารวมไว้เป็นกองแล้วใช้ตะแกรงร่อนทำความสะอาดเมล็ด

โดยใช้ตะแกรงหยาบขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางของช่อง 3 มิลลิเมตร สำหรับร่อนเอาากาชั้นใหญ่ๆ ออกก่อน แล้วจึงร่อนเศษดินและหินแยกออกมาจากเมล็ดด้วยตะแกรงขนาด 1 มิลลิเมตร และนำเมล็ดที่เหลือมาผัดทำความสะอาดด้วยกระด้ง วิธีนี้จะได้เมล็ดพันธุ์ที่มีความบริสุทธิ์สูง แต่ใช้แรงงานจำนวนมาก จึงเหมาะสำหรับเกษตรกรรายย่อยที่มีแปลงผลิตขนาดเล็ก แต่ถ้าแปลงผลิตมีขนาดใหญ่ที่เป็นพื้นที่ราบเรียบสม่ำเสมอ อาจเก็บเกี่ยวเมล็ดด้วยเครื่องจักรกล โดยตัดต้นถั่วออกแล้วใช้เครื่องดูดเมล็ดจากพื้นดิน การเก็บเกี่ยวเมล็ดด้วยวิธีนี้จะมีสิ่งเจือปนมาก นอกจากนี้ยังได้ผลผลิตต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้แรงงานคน

การทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์

สามารถทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์ถั่วท่าพระสไตโลได้ด้วยเครื่องทำความสะอาดเมล็ดแบบมีตะแกรงและลมเป่า หลังจากทำความสะอาดแล้วเมล็ดจะมีความบริสุทธิ์ประมาณ 80-90 เปอร์เซ็นต์ มีความชื้นประมาณ 5-9 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ จึงไม่จำเป็นต้องตากเมล็ดอีก

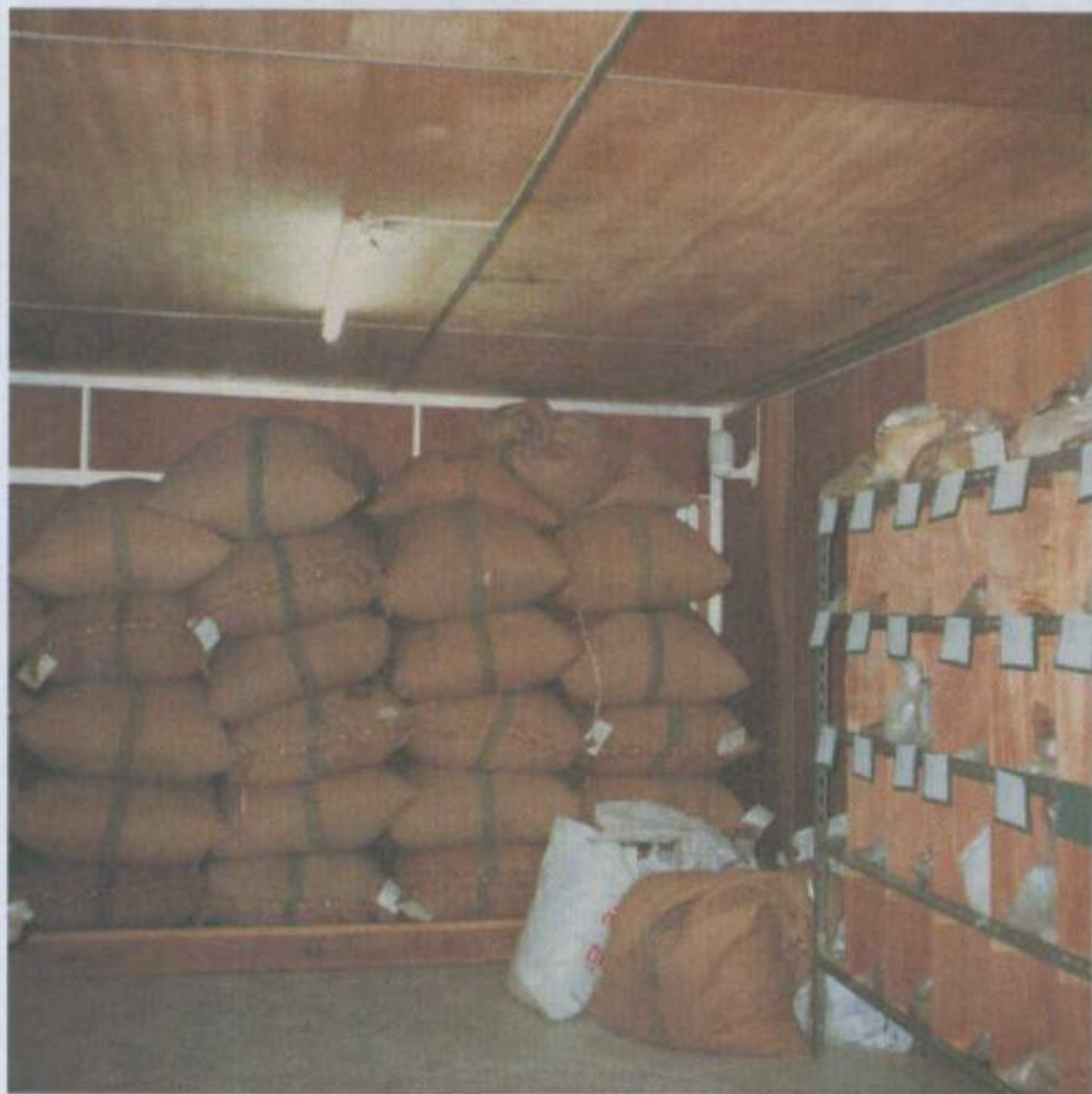
การร่อนดินออกจากเมล็ดพันธุ์ถั่วท่าพระสไตโล

การใช้เครื่องทำความสะอาดเมล็ดพันธุ์แบบมีตะแกรงและลมเป่า

การเก็บรักษา

เมล็ดถั่วท่าพระสไคโล มีเมล็ดแข็งเป็นจำนวนมาก จึงมีอายุการเก็บรักษาอยู่ได้นาน สามารถบรรจุเมล็ดในถุงกระดาษหรือกระสอบป่านเก็บไว้ที่อุณหภูมิห้องได้เป็นระยะเวลานานมากกว่า 2 ปี แต่ถ้าผ่านการเร่งความงอกโดยวิธีลวกน้ำร้อนแล้ว อายุการเก็บรักษาเมล็ดจะสั้นลง

โรงเก็บเมล็ดพันธุ์

สถานที่จำหน่ายพันธุ์พืชอาหารสัตว์ของกองอาหารสัตว์ กรมปศุสัตว์

1. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ขอนแก่น	ค.ท่าพระ อ.เมือง จ.ขอนแก่น 40260	โทร. 0-4326-1123
2. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์สระแก้ว	อ.คลองหาด จ.สระแก้ว 27260	โทร. 0-3725-1755
3. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ปากช่อง	อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา 30130	โทร. 0-4431-1612
4. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ลำปาง	อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190	โทร. 0-5422-2695
5. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์เพชรบุรี	ค.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี 76120	โทร. 0-3247-2390
6. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์นครศรีธรรมราช	อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช 80130	โทร. 0-7534-7339
7. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์นราธิวาส	ตู้ ปณ. 2 อ.เมือง จ.นราธิวาส 96000	โทร. 0-7351-2751
8. ศูนย์วิจัยอาหารสัตว์ชัยนาท	อ.สรรพยา จ.ชัยนาท 17150	โทร. 0-5641-1162
9. สถานีอาหารสัตว์สกลนคร	ค.เชียงเครือ อ.เมือง จ.สกลนคร 47000	โทร. 0-4271-4299
10. สถานีอาหารสัตว์หนองคาย	อ.เมือง จ.หนองคาย 43000	โทร. 0-4242-1373
11. สถานีอาหารสัตว์เลย	อ.วังสะพุง จ.เลย 42130	โทร. 0-4281-2839
12. สถานีอาหารสัตว์สุพรรณบุรี	อ.ด่านช้าง จ.สุพรรณบุรี 72180	โทร. 0-1794-1100
13. สถานีอาหารสัตว์เชียงราย	ค.บ้านคู่ อ.เมือง จ.เชียงราย 57100	โทร. 0-5370-2213
14. สถานีอาหารสัตว์แพร่	อ.ร้องกวาง จ.แพร่ 54140	โทร. 0-5452-2268
15. สถานีอาหารสัตว์พิจิตร	ค.วังสำโรง อ.ตะพานหิน จ.พิจิตร 66110	โทร. 0-5661-3526
16. สถานีอาหารสัตว์เพชรบูรณ์	อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67000	โทร. 0-5672-1558
17. สถานีอาหารสัตว์เชียงใหม่	อ.เชียงใหม่ จ.มหาสารคาม 44160	โทร. 0-4378-1322
18. สถานีอาหารสัตว์ประจวบคีรีขันธ์	อ.กุยบุรี จ.ประจวบคีรีขันธ์ 77150	โทร. 0-3268-1990
19. สถานีอาหารสัตว์กาญจนบุรี	ตู้ ปณ. 28 อ.ทองผาภูมิ จ.กาญจนบุรี 71180	โทร. 0-3453-1063
20. สถานีอาหารสัตว์บุรีรัมย์	อ.ปะคำ จ.บุรีรัมย์ 31220	โทร. 0-4464-6077
21. สถานีอาหารสัตว์อุดรธานี	อ.กุดจับ จ.อุดรธานี 41250	โทร. 0-4229-1206
22. สถานีอาหารสัตว์ชุมพร	ค.สลุย อ.ท่าแซะ จ.ชุมพร 86140	โทร. 0-7761-1063
23. สถานีอาหารสัตว์สุราษฎร์ธานี	ตู้ ปณ.18 อ.พุนพิน จ.สุราษฎร์ธานี 84150	โทร. 0-1270-0277
24. สถานีอาหารสัตว์ตรัง	อ.เมือง จ.ตรัง 92190	โทร. 0-7528-4150
25. สถานีอาหารสัตว์สตูล	อ.ควนกาหลง จ.สตูล 91130	โทร. 0-7479-7070

26. สถานีอาหารสัตว์พัทลุง	ด.เขาย่า อ.ศรีบรรพต จ.พัทลุง 93190	โทร. 0-7468-9143
27. สถานีอาหารสัตว์สุโขทัย	อ.คีรีมาศ จ.สุโขทัย 64160	โทร. 0-5561-2874
28. สถานีอาหารสัตว์กาฬสินธุ์	ต. ภูพาน 13 อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ 46000	โทร. 0-4381-3295
29. สถานีอาหารสัตว์นครพนม	อ.ท่าอุเทน จ.นครพนม 48120	โทร. 0-4258-1285
30. สถานีอาหารสัตว์ยโสธร	อ.คำเขื่อนแก้ว จ.ยโสธร 35110	โทร. 0-4571-1269
31. สถานีอาหารสัตว์ทุ่งกุลาร้องไห้	อ.สุวรรณภูมิ จ.ร้อยเอ็ด 45130	โทร. 0-4358-1454
32. สถานีอาหารสัตว์มุกดาหาร	อ.เมือง จ.มุกดาหาร 49000	โทร. 0-4261-1673
33. สถานีอาหารสัตว์อุบลราชธานี	อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000	โทร. 0-4531-2691

เลี้ยงสัตว์ให้โตพลดี จะต้องมี

- สัตว์แข็งแรงดี
- อาหารดี
- โรคเรื้อรัง
- การจัดการ (การเลี้ยงดู) ที่
- การควบคุมป้องกันโรคดี

มีปัญหาในการเลี้ยงสัตว์ ประเมินได้ที่
สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด
สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ